

Inici / Cultura / Oriol Ponsatí-Murlà: “El perdó pur difícilment ha existit, tot i demostrar-se en la figura de Déu”

Oriol Ponsatí-Murlà: “El perdó pur difícilment ha existit, tot i demostrar-se en la figura de Déu”

📅 7 març 2025

Oriol Ponsatí-Murlà, autor del pròleg d'«El perdó» de Vladimir Jankélévitch

Vladimir Jankélévitch (1903-1985) va abordar el concepte del perdó des de perspectives com la filosofia, la moral, l'ètica i la justícia. Sense perdre de vista els esdeveniments que van marcar la seva vida d'home d'entreguerres, aquest pensador d'origen jueu va ser testimoni i particip d'una societat que va obrir el debat sobre la prescriptibilitat dels crims contra la humanitat, com els perpetrats pel nazisme. Amb la seva obra, publicada ara en català per Fragmenta Editorial, condueix el lector per les diferents formes de perdonar, que es despleguen després del pròleg que acompanya aquesta nova edició, a càrrec del filòsof, assagista i professor universitari figuerenc Oriol Ponsatí-Murlà. *El perdó*, publicat originalment el 1967, es troba a les llibreries des de finals de 2024.

¿Hitler hauria reaparegut, el 1965, si no s'hagués aprovat una llei que invalidés la prescripció dels actes comesos passats els vint anys?

És una de les coses que mai arribarem a saber. Les circumstàncies de la seva mort eren (i continuen sent) atzaroses, ja que no s'ha trobat mai el seu cos; per tant, es podria haver donat aquesta situació, en el vintè aniversari de la rendició de l'Alemanya nazi, i Hitler aquell any es podria haver passejat públicament sense ser requerit judicialment per respondre dels seus actes.

Però aquell any, Vladimir Jankélévitch, que ja es troba impartint classes a la Universitat de la Sorbona després d'uns anys exiliat a Tolosa de Llenguadoc, ja aposta per no deixar prescriure aquests crims, ¿oi?

Exacte. Durant els primers mesos del 1965, publica alguns articles a la premsa en què defensa aquesta postura. Per a ell, hi havia crims que no podien prescriure i, segons entenem, que no es poden perdonar mai. Dos anys més tard, es planta al davant d'*El perdó* per abocar-hi un pensament més elaborat. Així, analitza els pros i els contres del perdó des d'un punt de vista de la filosofia moral, on sobrevolen sovint els crims del nacionalsocialisme, i intenta allunyar-los de la seva concepció més ordinària, banal o quotidiana.

Probablement creia que el perdó que podia demanar un dictador com ell no era el mateix que el que demana un infant que empeny un altre al pati de l'escola.

Aquí és on ens situa Jankélévitch per començar a caminar en el camí del perdó. Des que som petits, les persones que tenen autoritat sobre nosaltres ens ensenyen a perdonar l'altre de manera automàtica quan es pren consciència que s'ha comès una malifeta. És com un tràmit per obtenir la satisfacció de la persona que has agreujat i és exactament sobre això que intenta reflexionar el llibre, és a dir, sobre si és possible perdonar, al marge de si és o no una acció legítima i racional.

Per què creu que l'autor ha de donar-nos la mà per no perdre'ns, en aquest camí cap al que hi ha al darrere del perdó?

Ens endinsa en un bosc en què el perdó és una planta rara, que caldrà saber distingir de les que tenen una forma similar. Donant un nom a cada cosa que es troba pel camí, ens ajuda a entendre la diferència entre el perdó i l'erosió operada pel temps, que s'hi assembla pel que fa als seus efectes. O la que hi ha entre el perdó i la disculpa després de sotmetre una mala acció a un esforç sincer de comprensió, com fa Lluç al seu Evangeli, en què diu a Jesús que perdoni els seus assassins “perquè no saben el que fan”. O la diferència entre el perdó i el fet de liquidar una ofensa quan aquesta ja és més aviat una pedra a la sabata que no val la pena carregar. Aquest tindria un caràcter més aviat estoic, en què el dany no fa mal a la persona que ha estat ofesa, com si estigués blindada d'alguna cosa. Tot s'assembla al perdó, però no és el perdó pur.

Són els perdons apòcrifs, com ens diu en algun moment del llibre.

Sí. Desglossa el terreny per tal que, un cop segades totes les actituds humanes que s'assemblen al perdó, ens puguem quedar amb la planta que volem, la del perdó pur. En aquest sentit, les seves anàlisis al voltant de l'efecte que té el temps sobre les ofenses rebudes són realment lúcides i, fins i tot, s'endinsen en el terreny metafísic —sortint, així, del moral. També fa una indagació profunda sobre la relació entre l'acció concreta en un temps determinat per part d'un subjecte i el que pugui identificar aquest subjecte un cop passat un determinat temps. Una cosa és l'acció i una altra el subjecte; una persona que menteix o roba, no és necessàriament un mentider ni un lladre, ja que després pot haver efectuat moltes altres accions. Això ens porta a pensar si un judici, passat un determinat temps, s'està aplicant al mateix subjecte que va cometre la mala acció en el seu moment.

Això pot ser extrapolat a l'àmbit penitenciari, tot i que Jankélévitch no s'hi refereix directament. ¿Creu que el debat de si les presons han de rehabilitar o castigar els interns ja existia, en el temps de Jankélévitch?

Estic segur que sí. Teòricament, l'opció que sembla més bona a les presons és la del segon fals perdó que enumerava abans, és a dir, el de fer un exercici de comprensió que porti a veure que els interns han actuat d'una manera determinada a causa d'unes circumstàncies determinades. Unes circumstàncies, però, que seran unes altres en cas que els subjectes puguin ser rehabilitats després de passar per la presó. Qualsevol política penitenciària mínimament civilitzada defensarà que a les presons es rehabiliti i no es castigui; a la pràctica, però, això pot arribar a no ser així.

Per tant, ¿vol dir que, en les presons i en tots els estadis de la vida on s'executi aquest fals perdó, la comprensió es farà passar pel perdó, com suggereix aquest pensador?

Sí, i no tenen res a veure. És una manera de procedir moralment intel·lectualista, en què s'afronta el problema de la culpa desplegant conceptes com ara el de la indulgència, apropant-nos més al simple reconeixement de la necessitat d'absoldre que a la concessió del perdó pur.

Jankélévitch no el descriu com un perdó sacramental, aquest perdó pur, però les seves anàlisis tenen unes coordenades cristianes evidents, ¿oi?

És evident que té ressonàncies clares de caràcter cristià. ¿Per què? ¿I per què fins i tot ell arriba a dir que no sap si s'ha donat mai, aquest perdó pur? És un objecte no identificat i, quan el descriu, afronta que perdonar amb puresa és acte de generositat extrema: és fer que alguna cosa dolenta que ha passat deixi de ser-ho. És el perdó que esborra un mal com si fos un gest caritatiu de gràcia, sense motius ni condicions. Una forma d'amor secundari, en diria. És arribar a perdonar des d'una posició d'amor radical, amb l'única condició de penediment que pugui venir de qui ha provocat l'ofensa o el greuge.

¿Podria ser com un gest caritatiu?

És la gràcia cristiana, en què Déu, sense estar coaccionat per res, dona el seu amor infinit a tots els batejats com a gest absolut d'amor, portant a terme el do del perdó. Per això, l'autor ens fa qüestionar fins a quin punt això es pot donar en l'esfera humana, és a dir, entre tots els homes. És a través de l'existència d'un Déu, present en l'Encarnació i la Passió, que el perdó pur ha succeït de manera plena com a mínim un cop en tota la història.

I, davant del perdó pur, el mal pur o absolut.

Sense arribar a una conclusió tancada, el filòsof ens posa davant l'enemic oficial del perdó pur, que no és altre que el mal absolut, amb qui està en guerra, en tensió. En el gest d'amor infinit del perdó pur hi ha una certa naturalització del mal; fins i tot del mal extrem. Aquí hi ha una tensió que és humanament irresoluble.

Xavier Pete Vega

Periodista i redactor en cap de l'Agència Flama

🐦 @petexavier

Comparteix

